Lausunto
1.10.2026
Dnro 001/81/2026
Heikki Taulu

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen keskiviikkona 7.10.2026 klo 11.30

HE 144/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi

Akava kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen otsikon asiassa.

Akava kannattaa esitystä yhdistelmävakuutukseksi, joka mahdollistaa palkka- ja yrittäjätulojen yhdistämisen työttömyysturvassa. Vakuutuksen ottajien määrän arvioidaan esityksessä olevan maltillinen - joitakin kymmeniä tuhansia ihmisiä - joten myös sen vaikutus työttömyysturvan kustannuksiin ja julkisiin menoihin kokonaisuudessaan jää kohtuulliseksi. Nostamme alla esiin joitakin huomioita, joita jo lausuntovaiheessa toimme esille.

Apurahansaajat

Esityksen mukaan työskentelyapuraha olisi jatkossa mahdollista vakuuttaa yhdistelmävakuutuksessa tai pelkästään yrittäjävakuutuksessa. Nähdäksemme ei ole selvää, olisiko uudistus työskentelyapurahansaajien osalta useimmiten heikennys vai parannus heidän toimeentuloonsa. Uudistus on toteutettava niin, että se mahdollisuuksien mukaan keskimäärin parantaa tai ei ainakaan heikennä kohderyhmän toimeentuloa.

Työttömyysturvan työskentelyapurahaa koskeviin sääntöihin (tarkastelujakson pidennys ja päivärahan sovittelu) kohdistuva muutos vaikuttaisi esityksen mukaan niihinkin apurahansaajiin, jotka eivät ottaisi vakuutusta työskentelyapurahalleen. Muutos olisi heidän asemaansa heikentävä, a) koska apurahakausi ei jatkossa enää pidentäisi työssäoloehdon tarkastelujaksoa ja b) koska apuraha otettaisiin jatkossa huomioon päivärahan sovittelussa eli se niissä tilanteissa pienentäisi sovitellun päivärahan suuruutta. Esitys siis joko heikentäisi tai ei ainakaan parantaisi tämän ryhmän työttömyysturvaa. Tältä osin esitys ei vastaa uudistuksen tavoitetta kohderyhmän toimeentulon turvan vahvistamisesta.

Niiden osalta, jotka uudistuksen jälkeen vakuuttaisivat työskentelyapurahansa yrittäjä- tai yhdistelmävakuutuksessa, muutos voisi tietyin edellytyksin olla ansioturvaa parantava. Parannus se olisi niille, joilla ei apurahan lisäksi ole muuta työllistymistä tai työllistyminen on niin vähäistä, ettei työssäoloehto täyty ilman apurahan huomioimista. Uudistus mahdollistaisi heille pääsyn ansioturvan piiriin. Parannus se olisi myös niille, joilla apuraha muiden tulojen lisäksi huomioiden korottaisi ansiopäivärahan suuruutta.

Sen sijaan esimerkiksi tilanteissa, joissa työllistyminen on vuorottain palkkatyötä ja apurahaa, ja työssäoloehtoon laskettava apurahakausi on suuruudeltaan (per kk) palkkatyöjakson tulotasoa (per kk) matalampi, on seurauksena ansiopäivärahan pienentyminen.

Työskentelyapurahan huomioiminen työssäoloehdossa ja ansiopäivärahan suuruuden laskennassa ei siis välttämättä paranna edes vakuutuksen ottaneen henkilön ansiopäivärahan tasoa. Sen sijaan se voi jopa heikentää sitä. Tältä osin esitys ei yksiselitteisesti paranna kohderyhmän toimeentuloa työttömyystilanteissa.

Esitystä pitäisikin mielestämme muuttaa siten, että työskentelyapuraha huomioidaan työttömyysturvassa sen mukaisesti, ottaako henkilö vakuutuksen apurahalleen vai ei.

Jos henkilö jättäisi apurahan vakuuttamatta eli ottaisi pelkästään palkansaajan työttömyysvakuutuksen, mitään muutoksia työttömyysturvaan ei apurahan osalta nykytilanteeseen nähden tulisi. Apurahakausi pidentäisi palkansaajan työssäoloehdon tarkastelujaksoa kuten nykyäänkin, eikä sitä huomioitaisi päivärahan sovittelussa.

Sen sijaan työskentelyapurahan joko yrittäjä- tai yhdistelmävakuutuksella vakuuttaneen osalta apuraha huomioitaisiin esityksen mukaisesti yrittäjän tai yhdistelmävakuutetun työssäoloehdossa, eikä se tuolloin pidentäisi tarkastelujaksoa. Samaten koska apuraha näissä tapauksissa huomioitaisiin yrittäjän tai yhdistelmävakuutetun päivärahan suuruutta laskettaessa, se luonnollisesti huomioitaisiin myös päivärahan sovittelussa.

Tämä vaihtoehto antaisi työskentelyapurahan saajalle mahdollisuuden tehdä työttömyysturvan näkökulmasta omaan tilanteeseensa parhaiten soveltuvan ratkaisun.

Oikeus työttömyysetuuteen vai ei

Työssäoloehdon lisäksi myös muut ns. työvoimapoliittiset edellytykset vaikuttavat siihen, onko vakuutettu työttömäksi jäädessään oikeutettu ansiopäivärahaan tai työttömyysetuuteen ylipäänsä. Erityisesti yhdistelmävakuutuksen tilanteissa näillä ehdoilla on suuri vaikutus. Päätoimiseksi katsottava yrittäjänä toimiminen estää etuuden saamisen. Päätoimiseksi katsottava omassa työssä työllistyminen estää etuuden saamisen.

Uudistuksen myötä päätoimisen yrittäjyyden, omassa työssä työllistymisen ja myös opiskelun vaikutusta työvoimapoliittisten edellytysten toteutumiseen täytyy seurata. Näitä ehtoja on tarvittaessa myös uudistettava, mikäli näyttää siltä, että ne eivät enää toimi tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tasoitusrahastojen kerryttäminen

Hallituksen esityksen erillisestä vaikutusarviointiliitteestä käy ilmi, että työskentelyapurahansaajien mukaan ottaminen yhdistelmävakuutuksen kohderyhmään yllättäen pienentää arvioitua vakuutuksen ottajien lukumäärää eli vakuutuspiiriä. Tämä on seurausta taideapurahansaajien muita selvästi korkeammasta työttömyysriskistä, mikä aiheuttaa vakuutusmaksuun nostopaineen, joka puolestaan vähentää pienemmän

Lausunto
1.10.2026
Dnro 001/81/2026
Heikki Taulu

työttömyysriskin omaavien kohderyhmien halukkuutta ottaa vakuutus. Tämä haitallinen valikoituminen voi pahimmassa tapauksessa olla jopa riski yhdistelmävakuutuksen toteutumiselle, sillä se nostaa muutoinkin varsin korkeaksi arvioitua jäsenmaksua varsinkin kriittisinä alkuvuosina, jolloin maksutason pitää olla normaalia korkeampi tasoitusrahastojen kerryttämisen takia.

Yhdistelmävakuutuksen onnistumisen mahdollisuuksia voisi mahdollisesti parantaa esitettyä pidemmän, esimerkiksi 10 vuoden siirtymäajan salliminen tasoitusrahastojen kerryttämiselle. Tämä mahdollistaisi sen, että jäsenmaksun ei yhdistelmävakuutuksen alkuvuosinakaan tarvitsisi olla kuin hieman pitkän aikavälin ns. normaalia, eli tasoitusrahaston kerryttämisen jälkeistä jäsenmaksutasoa korkeampi.

Pitkän siirtymäajan seurauksena lähtökohtaisesti riskeille alttein jakso, jolloin tasoitusrahasto ei ole kokonaan karttunut, olisi pidempi, mutta toisaalta osittainkin kertynyt tasoitusrahasto jo auttaisi rahoituksen riskien välttämisessä. Pitkä siirtymäaika tasoitusrahastojen kerryttämiselle voisi sen mahdollistaman matalamman jäsenmaksun kautta lopulta olla jopa turvallisempi ratkaisu rahoituksen riskien välttämiseen myös uuden vakuutustuotteen alkuvaiheessa. Mielestämme tätä mahdollisuutta kannattaisi edelleen pohtia.

Työttömyyskassajaon purkaminen

Työttömyyskassajaon purkaminen tuli valmisteluun mukaan varsin myöhäisessä vaiheessa (marras-joulukuussa 2025). Yrittäjiä ja palkansaajia koskevan kahtiajaon purkamisesta voi aiheutua ennakoimattomia muutoksia työttömyyskassakentässä.

Akava ry:n puolesta

Heikki Taulu
Erityisasiantuntija

Akava ry
www.akava.fi
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
y-tunnus (0200918–0)